

Psalm 2 en Psalm 110

Psalm 8 is een belangrijke Psalm om te kennen bij de bestudering van Hebreeën. Dat mag wel duidelijk zijn als we Hebreeën 2:5-9 bestuderen.¹

Twee andere Psalmen die we niet buiten de context van het boek Hebreeën kunnen denken zijn de Psalmen 2 en 110. Het is overduidelijk dat Paulus deze twee Psalmen aan elkaar koppelt en ze ook aan de basis van dit Bijbelboek legt.

Ik laat in dit hoofdstuk eerst zien dat Paulus in dit hoofdstuk Psalm 2 en Psalm 110 aan de basis van zijn onderwijs in deze brief legt en daarna zullen we de inhoud van deze twee Psalmen wat nader beschouwen.

Psalm 2 en 110 als basis van de brief

Geheel hoofdstuk 1 vanaf vers 5 is bedoeld om te bewijzen dat de Zoon inderdaad zoveel beter is geworden dan de engelen. Zoals we in hoofdstuk 2 gezien hebben gaat de schrijver met dat bewijs in hoofdstuk 2 vanaf vers 5 verder.

‘Want tegen wie van de engelen heeft Hij ooit gezegd: U bent Mijn Zoon, heden heb Ik u verwekt.’ (Heb. 1:5).

‘Want Hij heeft de komende wereld waarover wij spreken, niet onderworpen aan de engelen.’ (Heb. 2:5).

Het eerste citaat komt uit Psalm 2, het tweede uit Psalm 8.

¹ Zie studie 1.

Nu zit hiertussen nog een hele rij citaten, met name uit de Psalmen. Die rij sluit Paulus op min of meer dezelfde wijze af als waarmee Hij begon, namelijk met de woorden:

‘En tegen wie van de engelen heeft Hij ooit gezegd.’

De Griekse tekst is in vers 5 en vers 13 niet identiek, maar de opzet van de schrijver is, naar mijn idee, duidelijk om deze twee verzen met elkaar te verbinden.

‘Want tegen wie van de engelen heeft God ooit gezegd: U bent Mijn Zoon, heden heb Ik u verwekt.’
(Heb. 1:5).

‘En tegen wie van de engelen heeft Hij ooit gezegd: Zit aan Mijn rechterhand, totdat Ik Uw vijanden gezet heb als een voetbank voor Uw voeten.’ (Heb. 1:13).

De tweede plaats waarin Paulus de twee Psalmen met elkaar verbindt is te vinden in Hebreeën 5. In vers 4 van dat hoofdstuk stelt Paulus dat niemand de positie van hogepriester zichzelf kan aanmeten, maar dat dit een roeping van God is. Aäron werd door God aangesteld tot hogepriester. Dat was niet zijn eigen keuze.

Zo, zegt Paulus, heeft ook Christus Zichzelf niet verheerlijkt, om Hogepriester te worden. Degene Die tot Hem de woorden van Psalm 2 en van Psalm 110 sprak, heeft Hem tot dat ambt verheerlijkt.

‘Zo heeft ook Christus Zichzelf niet verheerlijkt om Hogepriester te worden, maar Hij Die tot Hem

gesproken heeft: 'U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U verwekt. (Heb. 5:5).

'Zoals Hij ook op een andere plaats zegt: U bent Priester in eeuwigheid, naar de ordening van Melchizedek.' (Ps. 110:6).

Hier maakt Paulus de stap naar dat andere priesterschap, de ordening van Melchizedek. Waar het Paulus in 1:13 nog te doen was om aan te tonen dat Christus meerder was geworden dan de engelen laat hij in 5:5 en 6 feitelijk zien dat Hij ook als priester meerder is geworden dan het priesterschap naar de ordening van Aäron. Met deze gedachte komen we in het hart van de brief. Bij dit nieuwe priesterschap zullen we nog uitgebreid stilstaan.

Psalm 2 en Psalm 110 vergeleken

In Paulus' gedachten waren Psalm 2 en psalm 110 dus nauw met elkaar verwant. Als hij aan de een dacht, dacht hij ook aan de ander. En met name Psalm 110 is belangrijk in verband met het priesterschap naar de ordening van Melchizedek, een priesterschap waar Paulus het uitgebreid over heeft in Hebreëën.

In elk geval is er voldoende aanwijzing om de twee Psalmen eens met elkaar te vergelijken. Dat zullen we nu eerst doen.

1. De Zoon

In beide Psalmen **spreekt de HEERE tegen de Zoon**. In Psalm 2 zegt Hij: 'U bent Mijn Zoon, heden heb Ik u verwekt' en in Psalm 110 wordt er in het zweren van een eed tegen Hem gezegd: 'U bent Priester voor eeuwig, naar de ordening

van Melchizedek.’ Daarnaast lezen we in het eerste vers van deze Psalm dat de HEERE tegen Hem sprak: ‘Zit aan Mijn rechterhand, totdat Ik Uw vijanden gemaakt zal hebben tot een voetbank voor Uw voeten.’

Maar er staat in Psalm 110 toch helemaal niet dat het daar over de Zoon gaat? Nee, dat klopt. In Psalm 110 komt het woord Zoon niet voor en je zou zeggen, dat als we een vergelijking maken tussen deze twee Psalmen, we op zijn minst ook iets zouden lezen over de Zoon in Psalm 110.

Expliciet wordt er inderdaad dus geen melding gemaakt van de Zoon, maar Schrift met Schrift vergelijkend is er wel degelijk een hele sterke connectie tussen Psalm 110 en de Zoon.

Ik weet niet in hoeverre Paulus bij het schrijven van Hebreeën al kennis had van wat Mattheüs (of Markus en Lukas) in zijn Evangelie weergeeft van het gesprek van de Heere Jezus met de Farizeeën aangaande de Zoon; maar daar vinden we dat sterke verband, dat de Heere Zelf dus legt. Dat gesprek vind je in Matthëus 22:41-46².

Als de Farizeeën voor de zoveelste maal bijeen vergaderd waren, ongetwijfeld om onze Heere weer in een val proberen te lokken, neemt Hij het initiatief. Hij vraagt hen:

² En ook Markus 12:35-37 en Lukas 20:41-44. Het feit dat Lukas in Handelingen het leven van Paulus beschrijft en dat we zien dat Lukas een groot deel van de tijd bij hem was, is het meer dan waarschijnlijk dat Paulus hoe dan ook bekend is geweest met de vraag van de Heere aan de Farizeeën.

‘Wat denkt u over de Christus? Wiens Zoon is Hij? Zij zeiden tegen Hem: Davids Zoon.’ (Mat. 22:42)

Dat antwoord was te verwachten en het was ook correct natuurlijk. De Messias zou Davids Zoon zijn. Maar toch zit er dan uitgerekend in Psalm 110 een moeilijkheidje. En dat brengt de Heere de Farizeeën onder aandacht:

‘Hoe kan David Hem dan, in geest, de Heere noemen, als Hij zegt: De Heere heeft gezegd tegen Mijn Heere: Zit aan Mijn rechterhand, totdat Ik Uw vijanden neergelegd heb als een voetbank voor Uw voeten?’ (Mat. 22:43, 44)

Als de Messias Davids Zoon is; hoe zit dat dan? Waarom noemt Hij Hem dan ‘Mijn Heere’? Dat zeg je toch niet tegen je zoon? De heel voor de hand liggende conclusie, en ook de reactie die de Heere bij Farizeeën is: Hij is de Zoon van God. Daarom noemde David Hem ‘mijn Heere’.

Het is duidelijk dat Zijn toehoorders dit zo ook begrepen. Niemand kon Hem hierin tegenspreken. Niemand kon Hem een antwoord geven. Of misschien konden ze het wel, maar wilden ze het niet en daarom konden ze het niet. Het was een geestelijke blokkade, die hen verhinderde om in Hem de Zoon van God te (h)erkennen.

‘De HEERE heeft tot mijn Heere gesproken: Zit aan Mijn rechterhand tot Ik Uw vijanden gemaakt zal hebben tot een voetbank van Uw voeten.’ (Ps. 110:1).

Deze woorden tonen aan dat de Zoon hier wordt aangesproken, niet minder dan in Psalm 2:7.

‘U bent Mijn Zoon, heden heb Ik u verwekt.’

2. Vijanden

Dit vers (Ps. 110:1) brengt ons bij het tweede punt van vergelijking en dat zijn de vijanden. Deze **vijanden** zien we in de personen van koningen. Dat is zowel in Psalm 110 als in Psalm 2 zo. Die vijanden zullen gemaakt worden tot een voetbank van Zijn voeten, dat is, zij zullen volledig onderworpen worden. In vers 5 van psalm 110 staat het nog wat sterker: ‘Hij verplettert koningen op de dag van Zijn toorn.’ Psalm 2 begint met de opstand van de koningen van de aarde en hun beraadslagingen om het juk van zich te werpen: ‘Laten wij Hun banden verscheuren en Hun touwen van ons werpen.’ (Hand. 2:3). Maar hun plannen zijn vruchteloos. De HEERE zal hen schrik aanjagen (vs. 5) en zij zullen met hun volken verpletterd worden met een ijzeren scepter (vs. 9). De koningen worden expliciet gewaarschuwd om Zich niet te verzetten tegen de Zoon maar Hem veeleer te kussen opdat zij niet omkomen op de weg (vs. 12).

3. Toorn

Een ander aspect van overeenkomst is de **dag van Zijn toorn** in beide Psalmen. ‘Hij verplettert koningen op de dag van Zijn toorn.’ (Ps. 110:5). De dag van Zijn toorn is het onderwerp van het Bijbelboek Openbaring. Daar zien we hoe de Messias het Koningschap op Zich neemt en uit gaat voeren. De eersten die dat merken zijn Zijn vijanden die dan te maken krijgen met de toorn van het Lam. (Opb. 11:15;

14:10). De dag van de toorn is als uitdrukking niet zo expliciet aanwezig in Psalm 2, maar de toorn als zodanig wel en er wordt een vers in Openbaring geciteerd, waaruit blijkt dat dit de periode is waarover ook psalm 2 spreekt. 'Dan zal Hij tot hen spreken in **Zijn toorn**, in Zijn brandende toorn hun schrik aanjagen.' (vs. 50). 'Kus de Zoon, opdat Hij niet **toornig** wordt en u onderweg omkomt, wanneer **Zijn toorn** slechts even ontbrandt.' (vs. 12). De verwijzing naar Openbaring vinden we in vers 9. 'U zult hen verpletteren met een ijzeren scepter, U zult hen in stukken slaan als aardewerk.' Zie Openbaring 2:26, 27.

4. Scepter

In dit laatste citaat zien we de **scepter** het teken van koninklijke waardigheid. Die scepter vinden we ook in Psalm 110. 'De HEERE strekt Uw machtige **scepter** uit vanuit Sion.' (vs. 2).

5. Sion

Het vijfde punt van overeenkomst is **Sion**. Niet heel verwonderlijk als we de Psalmen overdenken, maar het is ook niet zo dat Sion in elke Psalm aanwezig is, zeker niet. Maar dus wel in Psalm 2 en psalm 110. 'Ik heb Mijn Koning toch gezalfd over Sion, Mijn heilige berg. (Ps. 2:6). En het vers dat we in de vorige alinea ook al zagen: 'De HEERE strekt Uw machtige scepter uit vanuit **Sion** en zegt: Heers te midden van Uw vijanden.' (Ps. 110:2). Sion is de plaats waar de Koning zal regeren en van waaruit de vijanden worden verslagen.

6. Koning-Priester

Een zesde punt van vergelijking komt uit het geciteerde vers uit Psalm 2 in de vorige alinea. In Psalm 2 is de zalving van de Messias tot **Koning** datgene waar het om gaat; in Psalm 110 is het de **Hogepriester** waartoe de Messias gesteld werd. Dat is op zich heel bijzonder. In Israël waren dit twee ambten die niet met elkaar verenigd konden worden in één persoon. De hogepriester kwam uit de stam van Levi; de koning uit de stam van Juda. Het was dus onmogelijk dat één man beide ambten kon verwerven door natuurlijke geboorte. Toch wordt de Messias zowel Koning als Hogepriester. Daar is ook een belangrijke profetie over uitgesproken door de profeet Zacharia.

*'Neem zilver en goud en maak kronen, en zet die op het hoofd van de hogepriester Jozua, de zoon van Jozadak, en zeg tegen hem: Zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, een Man – Zijn naam is Spruit – zal uit Zijn plaats opkomen, en Hij zal de tempel van de HEERE bouwen. Ja, Hij zal de tempel van de HEERE bouwen, Hij zal met majesteit bekleed zijn, Hij zal zitten en heersen op Zijn troon. Hij zal **Priester** zijn **op Zijn troon**; tussen die Beiden zal vredesberaad plaatsvinden. En de kronen zullen voor Chelem, Tobia en Jedaja en Chen, de zoon van Zefanja, tot een gedachtenis in de tempel van de HEERE zijn.'* (Zach. 6:11-14).

In deze profetie over de Spruit zien we Psalm 2 en Psalm 110 gecombineerd. Hij bouwt de tempel van de HEERE. Hij zal zitten en heersen op Zijn troon. Dat zijn koninklijke werkzaamheden. Tenslotte was Salomo ook een

tempelbouwer. Maar dat Hij tegelijkertijd Priester op de troon is, dat is nieuw. Hier zien we dus al een verwijzing naar die Priester-Koning, Melchizedek. Melchizedek was een priester van de Allerhoogste God, en koning van Salem. Zijn naam betekent: koning der gerechtigheid. Het regeren als Priester-Koning is ook sterk eschatologisch bepaald. De overwinnaars van het beest die deel hebben aan de eerste opstanding zullen priesters zijn en met Christus duizend jaar regeren (Opb. 20:4-6). Hier valt nog veel meer over te zeggen, maar ik zal me verder er slechts toe beperken te zeggen dat Israël expliciet een volk van koningen en priesters wordt genoemd. 'Een koninkrijk van priesters' (Ex. 19:6, HSV) of 'een priesterlijk koninkrijk.' (SV). Israël is een type van de Messias en tegelijkertijd bereikt het zijn doel als koninkrijk van priesters als de Messias in hun midden is als die meerdere Melchizedek, de Koning-Priester van psalm 2 en Psalm 110.

Er is nog een zevende overeenkomst tussen Psalm 2 en Psalm 110. Die ligt veel minder voor de hand en wat dieper onder de oppervlakte. Het is wel een overeenkomst waarvan ik vermoed dat Paulus juist die op het oog had terwijl hij die Psalmen citeerde in Hebreeën.

7. Verwekt

Psalm 2 heeft de woorden 'heden heb ik u verwekt'. Verwekken is genereren. Nieuw leven geven. Geboren doen worden. Het woord wordt gebruikt voor nageslacht verwekken, maar ook voor het opwekken uit de doden. Dat is, zoals we gezien hebben de betekenis vers 7. Zo legt Paulus die woorden uit in zijn preek in Antiochië en zo

gebruikt hij die woorden hier om aan te geven dat Christus uit de doden is opgewekt.

Psalm 110 spreekt niet over ‘verwekken’. Maar we lezen er wel over een baarmoeder en van jeugd.

‘Uw volk is zeer gewillig op de dag van Uw kracht, getooid met heilig sieraad; uit de baarmoeder van de dageraad is voor U de dauw van Uw jeugd.’ (Ps. 110:3).

Dit zijn hele poëtische woorden die maar moeilijk in even dichterlijke taal in het Nederlands zijn om te zetten. Het gaat me hier in eerste instantie om dat woordje ‘jeugd’. Dat heeft in het Hebreeuws dezelfde wortel als ‘verwekt’ in Psalm 2.³ Dus hier zit een andere overeenkomst tussen de twee Psalmen en wel een hele bijzondere, waar ik nu niet verder op inga.

³ *jaldoot*, ‘jeugd’, is direct afgeleid van *jèlèd*, ‘jongeling’ en beide zijn weer afgeleid van het werkwoord *jalad* hetgeen ‘verwekken’, ‘baren’ betekent. Merk op de letters j l d, die de verwantschap tussen de woorden aangeven.